

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRAT SZEMLE

GR. APPONYI ALBERT: *Szent István király intelmei szent Imre herceghez*, Budapesti Szemle 1930. július.

Az eddigi kutatás eredményei szerint az intelmek szerzője egy szt. István korabeli idegen nemzetű egyházi férfiú volt; művét pedig, amely a keresztény uralkodó erényeit és életelveit írja elő, ismét források nyomán állította össze. A további kutatás föladata az lenne, hogy fölfedezze ebben az iratban a szent király személyes gondolatainak nyomait. De más szempontból is becses: az intelmek segítségével helyesen értelmezhetjük a magyar történelem idegen szemmel látott és emiatt sokszor félremagyarázott alapvető tényeit. Ilyen alapvető tény a közösségből kinőtt, vérszerződésből keletkezett magyar állami főhatalom, míg ugyanakkor a germán és latin fajoknál csupán a hatalmat viselő személyhez való ragaszkodás tömörítette politikai testté a nemzeteket. Az egykorú magyar okmányok tanulmányozása is megteveszthet, ezekben u. i. túlnyomóan az új nyugati formák és fölfogás érvényesülnek. Pedig amikor a keresztény magyar királyság megalakult, a túlsúlyba került nyugati fölfogás mellett még megvolt a magyar hagyományos szellem is, mert lehetséges volt az összeegyeztetés. Ezt igazolják az intelmek egyes részletei, amelyek szt. István sugalmazását mutatják.

A közönség csak egyetlenegy mondást ismer az intelmekből: *Unius linguae uniusque moris regnum imbecille et fragile est*. Nem is olyan súlyos ez a mondás, amilyenek sokan feltüntetik, csak nem kell a nemzetiségről való modern felfogás szemszögéből tekinteni. Tulajdonképen azt jelenti, hogy szívesen kell látni a keresztény jövevényeket. Máskülönből homlokegyenest ellenkező álláspontot jelentene az a tanács, amelyben a király elődeinek követésére inti a trón várományosát.

E gyakran zavarosnak látszó intelmeken át is megismerjük a magyar államalkotó gondolat folytonosságát.

Blédy Géza.

CHINEZU JON: *Aspecte din literatura maghiară ardeleană*. Editura Revistei „Societatea de mâine.” Cluj 1930. p. 148.

Szerző az ifjú román esztétikusok között a legkiválóbb. Nemesak a saját nemzeti irodalmának tökéletes ismerője, hanem tisztában van azokkal a nagy szellemi áramlatokkal is, amelyek a multban befolyásolták a nagy európai népek irodalmát és átalakító erővel hatnak rájuk ma is. Érdeklődése a magyar irodalom iránt már régi keletű. Mint Riedl tanítványának alkalmá volt alapos betekintést nyerni a régi magyar irodalom fejlődéstörténetébe s egyszersmind nagy mestere hatása alatt eredeti módszert is elsajátítani. Az imperiumváltozás után Bukarestben fejezte be tanulmányait. Azóta Erdélyben él, pár éve Kolozsvárt tanít s így terelődött figyelme a rügybe fakadó életerős erdélyi magyar irodalomra. Az ifjú románok haladó szellemű lapjájában, a *Societatea de Mâine*-ben, írt beszámolókat a kisebbségi magyar irodalomról s ezek a tanulmányok bővültek a fenti könyvvé.

Chinezu helyes módszert követ. Nem tesz összehasonlításokat, nem ítél egy más irodalom kritikai szempontjaival, hanem igyekszik behatolni az egyes művek szellemébe, keresve azokat a törvényszerűségeket, amelyek a magyar talajból kinőtt s annak speciális fejlődési törvényei alatt kialakult irodalomra érvényesek. Célja az volt, hogy megismertesse a románsággal a vele együtt élő magyar kisebbség irodalmát. Ezt a célt tudós lelkiismeretességgel és filológiai pontossággal el is érte. Attanulmányozta nemesak az egyes írók műveit, hanem a folyóiratokat is. Minden megállapítása komoly és elmélyedő munkát árul el.

Bevetésében vázolja az erdélyi magyar irodalom multját s röviden

ismerteti az erdélyi tudományos és irodalmi társaságok életét is. Majd a sajtó és folyóirat-irodalmunk ismertetése után rátér az erdélyiség kérdésére. Felsorakoztatja a mellette és ellene szóló érveket s rámutat a transilvanizmus valóban létező gyökereire. Könyvének jó részét két nagy fejezet foglalja el: a költészetéről és a regényirodalomról szóló rész. Mindkettő alapos feldolgozása és világos fejtegetése líránknak és regényirodalmunknak. Ez utóbbinál különös figyelmet szentel a történelmi, társadalmi, „városi” és „agrár” regényeknek, nem feledkezve meg a székely regényekről s a legmodernebb irányokról sem. A drámáról és az irodalmi kritikáról írt fejezetei már jóval rövidebbek, inkább áttekintő jellegűek.

Chinezu munkája lelkiismeretes, alapos és irodalmi törekvéseinket megértő tájékoztatás a román olvasók számára.

Dr. Jancsó Elemér.

CSÜRY BALINT: *A székely és csángó mondathanglejtés*. Magyar Nyelv 1930. 7—8. sz.

A szatmármegyei szamosháti nyelvjárás hanglejtésformáinak összegyűjtése s használatuk körének megrajzolása után a szerző most a székely és a csángó mondathanglejtést vizsgálja. A székely hanglejtést minden másfajta magyar hanglejtéstől a párbeszédes hanglejtés különbözteti meg. Ezt egyenletesen magas kezdetű hangmenet mellett a szökőzárás jellemzi, vagyis az utolsó szótag hangjának felszökése. Ez a forma egész Erdélyben csak a Székelyföldön van meg. A moldvai csángó hanglejtés az idegen befolyás közt is megőrizte érintetlen magyar voltát. A kiegészítendő, az eldöntetlen kérdés és a személytelen kérdés hanglejtése a moldvai csángóknál is olyan, mint más magyar nyelvterületeken. A párbeszédes hanglejtés teljesen megegyezik a székelység hasonló hanglejtésével, vagyis hangmenete egyenletes magas kezdetű, zárása szökő. Ritkán ugyan előfordul az esőzárású hanglejtés is, de ez a forma már kiveszőben van. Meglevő nyomai arról tanuszkodnak, hogy valamikor a csángó párbeszédes hanglejtés is olyan kéttípusú lehetett, mint ma a szamosháti. Ez a székelységben egytípusúvá egyenlítődtől azáltal, hogy a szökőzárású jutott egyeduralomra, míg a csángók nyelvében a háré a két típus között még nem fejeződött be.

Sz.

DÖMÖTÖR SÁNDOR: *A betyárromantika*. Különlenyomat a „Népélet-Ethnografia” 1930. évi 1—2. számából. Budapest, 1930. Egyetemi-nyomda. 8-r. 37. l.

Szerző mindjárt műve elején konkrét formában fogalmazza meg azokat a kérdéseket, melyekre felelni akar avégett, hogy a *betyárromantika* mibenlétének meghatározására jusson. Ime a kérdések: 1. Milyenek voltak a valóságban a betyárromantika hősei? 2. Milyeneknek látta őket a nép, a közvélemény? 3. Hogyan rajzolta meg alakjukat az irodalom? A tárgy fejtegetésénél a két első kérdést együttesen vizsgálja, részletesen foglalkozván a kurucvilág és a pásztorélet betyárromantikájával, valamint a rávonatkozó népköltészeti termékekkel. Aztán sorra veszi a nevezetesebb betyárok (Angyal Bandi, Zöld Marci és társai, Sobri Jóska és társai, Rózsa Sándor és társai) életének és népköltészeti szereplésének ismertetését. A harmadik kérdés tárgyalásánál felsorolja a betyárvilággal foglalkozó irodalmi műveket, Balog István „Angyal Bandi”-jától Eötvös, illetve Szigeti József „Viola”-jáig. Végül megpróbálkozik a betyárromantika szónak meghatározásával és hangsúlyozza azt a különös figyelmet érdemlő tényt, hogy Magyarországon a betyárvilág föléledésének és az irodalmi romantícizmusnak ideje egybeesik, ami aztán egy valóságos és egy képzelt, illetve egy népi és egy irodalmi betyárromantikának létrejöttét és kifejlődését eredményezte.

M. I.

GYÖRGY LAJOS: *Folnesics Alvinájának eredetije*. Magyar Nyelv. 1930. 7—8. sz.

Folnesics János híres *Alvina* (1808.) című regénye, amely a furcsaságai-
val és hőbortjaival a Mondolatnak kitűnő anyagot szolgáltatott, sokat foglal-

koztatta a nyelvújítás történetének kutatóit, de eredetijét megállapítani eddig nem sikerült. Szerző most rámutat arra, hogy *Alvina* Friedr. Gustav Schilling *Der Beichtvater* (1803.) című regényének átdolgozása. Páratlan ez a regény a maga nemében: időnként a szerelmi történet menetébe nyelvészeti értekezéseket illeszt. Eredetijének ismerete most megkönnyíti Folnecsis nyakatekert értelmetlenségeinek kiderítését.

T.

JUHÁSZ COLOMAN: *Gerhard der Heilige, Bischof von Maroschburg*. München, 1930. Sonderabdruck aus „Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens und seiner Zweige“.

Kiváló egyháztörténészünk ebben a tanulmányában a külföld olvasóinak mutatja be Szent Gellértet, a csanádi egyházmegye püspökét. Megkapó és érdekes képet írt benne a szerzetestről, a püspökről, az államférfiről, az íróról és az emberről, majd szenttéavatását és ereklyéit részletezi. A csanádi egyházmegye 900 éves jubileuma tette alkalmosszerűvé a szerző e nagy tudással megírt értekezését.

Sz.

KORNIS GYULA: *Kultúra és nemzet*. Budapest, Franklin, 1930. 8-r. 223 l. Kultúra és Tudomány 66. k.

Kilenc tanulmányt foglal magában Kornis legújabb kötete. Alkalmi írások, amiknek értékét éppen alkalmosszerűségük adja meg. A magyar kultúra fejlődését és megújódását állítja előtérbe a két első tanulmánya (*A magyar kultúra fejlődése és a Nemzeti megújulás*), majd több aktuális pedagógiai kérdést vet fel és a kor szellemének megfelelő megoldását kutatja. (*Kultúra és túlterhelés, Munka és pihenés, A cselekvés szelleme*). Végül egyéni benyomásai alapján ismerteti az angol népoktatás fejlődését és az angol középiskolák életébe nyújt bepillantást. *A romantika és a reformvágy* a múlt század forrongó korszakát tárja elénk és Széchenyi nemzetnevelő jelentőségét fejtegeti. Tanulmányát a nemzet jövőjébe vetett hittel végzi és Széchenyi mottóját idézi: „Az erős ellenáll, a gyöngye kétségbeesik.“

Dr. Jancsó Elemér.

KORNIS GYULA: *Magyar filozófusok*. Budapest, Franklin-Társulat, 1930. 8-r. 229 l. Kultúra és Tudomány 65. k.

Szerző ebben a könyvében hét régebben megjelent tanulmányát gyűjtötte össze. Köztük *A magyar filozófia fejlődése és az Akadémia* tekint át nagyobb korszakot és mutat rá általános vonásokkal azokra a lélektani és művelődéstörténeti okokra, amelyek egy század óta befolyásolták filozófiai gondolkodásunk kialakulását. A többi tanulmány nevesebb bölcseleink lelki portréját adja megelevenítő erővel és színes stílussal. Kettő közülök Paulerrel és Fináczyval foglalkozik, négy tanulmánya pedig Medveczky Frigyes, Bánóczy József, Alexander Bernát és Posch Jenő bölcseleti eszméit ismerteti és értékes adatokat szolgáltat a megírásra váró magyar bölcselet történetéhez. A kötet legkiemelkedőbb darabja a Pauler Ákos filozófiájáról szóló tanulmány, mely a mai magyar bölcseleti irodalom legnagyobb alakjának kítűnő rajzával szerez élvezetet az olvasónak.

Dr. Jancsó Elemér.

DR. KRISTÓF GYÖRGY: *II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem magános könyörgései*. A nagyenyedi ref. Bethlen-kollégium könyvtárában levő kéziratos eredetiből közli s bevezetést írt hozzá: —. Az Ifjú Erdély kiadása. Cluj-Kolozsvár, Minerva Rt. 1930. 8-r. 28 l.

Szerző folyóiratunk jelen évfolyamában (49—68. l.) beható és kimerítő méltatásban részesítette II. Apafi Mihály fejedelem kéziratos könyörgéses könyvét. Tisztázta valamennyi vonatkozását és részletét s megállapította értékét. Magukat a könyörgéseket a Kálvinista Világ 1930. évfolyamában közölte a szerző, de előtte már Borosnyai Nagy Pál 1765-ben és Bartók György 1909-ben méltónak találta őket kiadásra. Velük szemben a fenti füzet az első önálló kiadás, mely az eredeti szövegformát némileg megváltoz-

tatva, olvasásra alkalmasabbá téve adja. Ezt megmagyarázza célja: „szélesebb körök számára ismeretessé tenni a szerencsétlen sorsú választott erdélyi fejedelem imádságait“.

Sz.

DR. KRISTÓF GYÖRGY: *Bethlen Gábor alakja az egykorú német népköltészetben*. Első Kecskeméti Hírlapkiadó- és Nyomda Rt. (1930.) 8-r. 27 l.

Bethlen Gábor kiemelkedő történelmi alakja nemcsak a magyar költészetet ihlette meg, amint azt a szerző egy másik tanulmányában behatóan tisztázta (*Bethlen Gábor és a magyar irodalom*. Budapest-Kolozsvár, 1930. Bp. Szemle 1930. 216. k. L. Erdélyi Múzeum 1930. 103. l.), hanem a világirodalomban is magára vonta a figyelmet. Zsidó, görög, latin, német és holland nyelvű versek magasztalják vagy pártállás szerint ócsárolják a világhírű erdélyi fejedelmet, de a cseh, angol és francia költészetben is nyoma van hatalmas személyiségének. A fenti tanulmány részletesen ismerteti a XVII. századi német történeti énekköltészet Bethlen Gáborra vonatkozó darabjait, melyeknek keletkezése egybeesik a harmincéves háború kezdetével. Politikai szempontból ítélik meg a fejedelmet s így inkább gúnyos, mint magasztaló tartalmúak. De éppen ez a gúny jellemzi számunkra igen rokonszenvesen Bethlen Gábor nemzeti és etikai magatartását. Az értékes tanulmányt, amely különnyomat a Protestáns Szemle 1930-ik évfolyamából, az egykorú német népelemek pontos bibliografiája rekeszti be.

Sz.

DR. MEZŐ FERENC: *Napsugaras görög földön*. Budapest. Pallas. 1930. 8-r. 29 l.

A múlt év nyarán 12 magyar tanár négy hétre terjedő társas-kirándulást tett Görögországba. A kiránduló társaságnak egyik tagja volt dr. Mező Ferenc is, a legutóbbi olympiai versenyek szellemi győztese, aki ebben a füzetben gyűjtötte össze uti tapasztalatainak egy részét.

A kis mű végigvezet a klasszikus görög műveltségnek páratlan természeti szépségeiben és beszédes építészeti emlékekben bővelkedő földjén. A szerző bemutatja Athént nemrégén újraépült modern stadionjával, elmondja a „marathoni futás“ elnevezésnek eredetét s beszél a diadaltermő Marathonról. Majd magával viszi az olvasót a Labyrinthus-építő Minos király Krétájába, az ásatás alatt álló knossosi romokhoz s a herakleioni múzeumba. Ugyanitt meglátogat egy modern görög gimnáziumot s elbeszélget a tanulókkal a sport kiválóbb magyar művelőiről és bajnokairól. Aztán bejárja a földrengések-sújtotta híres Korynthost, továbbá Agamemnon városát, a csodás Mykéné, Tyrinsnek gigantikus falait, a „paripanevelő“ Argost s a Kleobis és Biton nemes tette által megszentelt Heraiont.

A hivatásos sport-embernek és a klasszikus szépségek rajongójának lelkes hangja ömlik el a mű minden lapján, de kiváltképpen az olympiai verseny-játékok történeti ismertetésének szánt utolsó fejezetén, melynek végén a szerző felveti azt az érdekes eszmét, hogy az ókori Olympia romjainak további feltárásához szükséges és teljes napfényrehozatalához még szükséges költségeket nemzetközi gyűjtés útján kellene az ásatásokat irányító archeologusok rendelkezésére bocsátani.

M. I.

DR. MIKES LAJOS és DERNŐI KOCSIS LÁSZLÓ: *Szendrey Julia. Ismeretlen naplója, levelei és halálos ágyán tett vallomása*. Behlen Margit előszavával. Közzéteszik és feldolgozták: —. Budapest. Genius-kiadás, 1930. 8-r. 400 l. 16 l. fakszimile.

E nagy buzgalommal készült díszes kiállítású könyv Szendrey Julia emlékét eleveníti fel, azét a Szendrey Juliáét, akiről annyit és oly sokfélélt beszéltek és írtak kortársai. Ennek ellenére Petőfiné alakja és életének nem egy kérdése máig is tisztázatlan volt, míg a szerencsés véletlen pár évvel ezelőtt nem juttatta dr. Mikes Lajost olyan adatok birtokába, amelyek Julia életére és egyéniségére egészen új világot vetnek.

A könyv első részét Dernői Kocsis László színes, drámai erővel meg-

írt Julia-életrajza tölti be. Ez az életrajz azonban, bár értékes és érdekes, sokszor ellenmondásba keveredik a könyv második felében olvasható adatokkal. Julia élete, szerelme, kétségbeesése, szerencsétlen második házassága és tragikus halála bontakozik ki előttünk Kocsis életrajzából. A könyv igazi értékét és irodalomtörténeti becsét azok az adatok szolgáltatják, amelyek alig pár éve kerültek napvilágra. Szendrey Julia ugyanis haláloságán jóbarátjára és tisztelőjére, Tóth József-re, hagyta naplóját, továbbá Petőfi és Arany néhány kéziratát is. Ez a napló és vallomás, amely Julia második házasságának titkát lebbenti fel, Tóth József budapesti tanfelügyelő birtokában volt, aki esküjéhez híven nem hozta azt nyilvánosságra. Csak az ő halála után jutottak Mikes birtokába e nagyértékű okmányok, amelyek közt ott találjuk Julia egész naplóján kívül Petőfi és Arany nem egy ismeretlen kéziratát is. Julia naplója nemcsak mint Petőfiné alkotása érdekes; értékes dokumentuma ez egy szenvedő és szerencsétlen magyar írónőnek, aki talán más körülmények között maradandóbb írói nevet is szerezhetett volna magának. Irodalomtörténeti szempontból nagybecsű Arany és Petőfi több elvesztettnek hitt kéziratának megkerülése és Aranynak egy ismeretlen verse Petőfihez.

Az előszóban Bethlen Margit grófnő igyekszik Julia alakját az őt ért vádak alól tisztázni. Emberi gyengeségeit védi és rábízta az ítéletet az utókorra, amely szerinte a megrágalmazott Juliát végleg tisztázni és felmenteni fogja.

DR. SCHMIDT BÉLA: *Erdély orvosi folyóiratai 1919-től napjainkig.* Budapest, 1930. 8-r. 5 l. Az Orvosi Hetilap Közleményei. LXXIV. évf. 29. sz.

A szerző hasznos összeállítást nyújt az Erdélyben 1919 óta megjelent orvosi folyóiratokról, amelyeknek rövid történetét is közli a legszükségesebb adatokkal. Megállapítása szerint az 1919-től máig terjedő 12 év alatt Erdélyben összesen 9 orvosi folyóirat jelent meg, még pedig 6 magyar, 1 szász és 2 román nyelvű. A mai helyzet ez: 4 magyar, 1 szász és 2 román nyelvű orvosi folyóirat.

Szerzőt összeállítása elkészítésére elsősorban az készítette, „hogy a dr. György Lajostól megkezdett, majd dr. Ferenczi Miklóstól folytatott erdélyi magyar bibliographiai munkákban nem talált sem említést, sem semmiféle adatot magyar orvosi lapokra”. Ez valóban igaz, mert az idézett munkálatok könyv-bibliographiák. Nyilván elkerülte figyelmét, hogy György Lajos *A romániai magyar időszaki sajtó öt esztendeje. 1919—1923* címen az Erdélyi Irodalmi Szemle 1924-ik évfolyamában (Kny. Tanulmányok és Értekezések. Szerk. Dr. Borbély István. I. k. 2. sz.) az erdélyi magyar hírlapok és folyóiratok bibliographiáját is elkészítette, s benne az orvosi folyóiratok adatait is összegyűjtötte 1923-ig.

T.

SEBESTYÉN KÁROLY: *Gondolatok a tragikumról.* Budapesti Szemle 1930. június.

Ez a tanulmány gondolatfoszlányokat, programtörödékeket nyújt. Beöthy Zsolt szerint a tragikum az egyén s az erkölcsi világrend ellentétéből ered. Rákosi Jenő kigúnyolja ezt az elgondolást. A káros zavart csak úgy oszlatjuk el, ha más oldalról közelítjük meg a problémát s azt vizsgáljuk, vajjon lényeges-e a kapcsolat a tragikum és a pesszimizmus között. Vannak, akik optimista szemmel nézik a tragédiát (Hegel, Vischer, Beöthy Zsolt, legújabbban br. Brandenstein Béla), mert ők az igazság diadalát látják a tragikumban. A pesszimisták (Schopenhauer, Nietzsche, Hartmann) viszont azzal érvelnek, hogy a tragédia a véletlen és gonosz uralmát mutatja. A valóság az, hogy vannak olyan tragédiák, amelyek az optimisták, s olyanok, amelyek a pesszimisták álláspontját igazolják.

A való élet igazságtalansága megborzaszt. Ez ellen a túlvilági igazságosságban táplált reményünk az orvosság. A tragédia azonban nem várát meg bennünket. A bűnösre itt e földön sújt le a büntető kéz. Igazságosság és okszerűség van a tragédiában. De ez az optimisztikus fölfogás nem egye-

gát, reális gondolkozásmódját egyéb faji erényei mellett nehéz sorsában is megőrizte.”

Sz.

TABÉRY GÉZA: *Emlékkönyv*. Kolozsvár 1930. 8-r. 85 l. Erdélyi Szépmíves Céh.

Az erdélyi magyar irodalom utóbbi tízéves fellendülésének történeti feldolgozása elé várakozással tekint a magyar olvasó közönség. De sem Tabéry e könyve, se S. Nagy László *Harc a végeken* c. füzete nem a várva várt munka, mert mindkettő személyes visszaemlékezéseket közöl általános és objektív áttekintés helyett. A személyes emlékek előtérbeállítása még nem volna baj, ha azok kellő értékük szerint volnának tárgyalva. Aki Tabéry könyvét elolvassa, kétségtelenül szívesen és érdekesen megírt könyvet kap, de az erdélyi irodalom megszületéséről helytelen beállítást nyer. Megismeri a váradi írói csoport küzdemeit, de Kolozsvár irodalmi centrummá alakulása ismeretlen marad továbbra is előtte. Érdekes, de nem teljes és csak részben igaz könyv. Pár vonással hozzájárul az erdélyi irodalom tőkéletesebb megismeréséhez, de vannak ítéletei, amelyek kellő óvatosság nélkül olvasva könnyen félrevezethetik a tájékozatlan olvasót.

Dr. Jancsó Elemér.

TIMAR KÁLMÁN: *Szántó (Arator) István irodalmi terveit*. Irodalomtörténet. Közl. 1930. 1—2. füzet.

Szántó (Arator) István jezsuita ellenreformátor volt Erdélyben a XVI.-ik század 80-as éveiben. Alapos tanulmányai, majd a bécsi és gráci főiskolákon való tanárkodása után Báthory István lengyel király sürgetésére megindítja s irányítja Erdélyben az ellenreformációt, amíg ki nem utasítják a jezsuitákat (1588.). Olmützben hal meg 1612-ben.

Először katolikus műveket akar magyarra fordítani, de nem valósíthatja meg tervét, mert Rómába rendelik (1575.). Erdélyi missziós munkájában a Váradon eltöltött három év alatt (1584—87.) nem volt ideje arra, hogy irodalmi tervekkel foglalkozzék. Akkor kezd ismét terveket kovácsolni, amikor Gyulafehérvárra kerül. Elsősorban fordításokra gondol: *Imitatio Christi*, Granadai Lajos művei. Eredeti műveket is tervezett: homiliákat, szentbeszédet. Azonkívül elleste a reformáció embereinek vitatkozási módját s fölismerte a nyomtatott betű jelentőségét. Az ellenreformáció u. i. nem igen nyilatkozott meg sajtótermékek útján. Ezen a hiányon akart segíteni Szántó s ezért szövögette irodalmi terveit rendtársával a tudós Possevino Antallal (Jezsuita-nyomda fölállítása Erdélyben.). Hogy terveiből mi vált valóra, azt nem igen mondhatjuk meg, mert kéziratok egy kivételével megsemmisültek 1605-ben, de rendtársainak följegyzéseiből tudjuk, hogy szándékait részben keresztülvitte.

Jó szónok volt, de beszédeit a kedvezőtlen körülmények miatt nem adhatta ki. Életének főműve bibliafordítása volt. Első teljes fordítása elhamvadt, másodsor is lefordította az egész Ószövetséget s az Újszövetség egy részét. Ezt a fordítást rendi hagyomány szerint Káldy György használta föl. Vitatkozásaival sokat használt az ellenreformáció ügyének. Ránkmaradt iratai (a római magyar papnevelő-intézet története, a Korán cáfolata, a reformáció terjedéséről Magyarországon és Erdélyben s az erdélyi jezsuita rendházak történetéről írt művei) valamint levelezése mind latin nyelvűek. Szép terveinek megvalósításában megakadályozta az idők mostohasága.

Blédy Géza.